

Zpráva o činnosti dokumentačního oddělení Ú. E. M. [1958]

1. Dokumentační oddělení ÚEM netrvá dlouho – necelé dva roky (ačkoliv první pracovník byl pro dokumentaci přijat již koncem 1953, skutečná dokumentační práce byla zahájena teprve v polovině roku 1956). Pracovní náplň oddělení je svým rozsahem značná a zvláště v poslední době roste; proto se až do poslední doby projevovalo nedostatečné personální obsazení oddělení. Nicméně zásadní otázky pracovního programu dokumentačního oddělení nejsou ještě zcela vyjasněny. Dovolte, abych současně se zprávou o skutečné činnosti oddělení poukazoval i na tuto zásadní problematiku.

2. Speciální problémy dokumentační činnosti v každém špičkovém výzkumném ústavě jsou určeny především tím, že je problematisována cena shledávání literatury k daným tematům (rešerší), čímž je nutně způsoben přesun pracovních úkolů dokumentačního oddělení. Tam totiž, kde jde o práci výzkumnou, vskutku novou, tvůrčí, dostává vyhledávání potřebné literatury docela jiný ráz tím, že prací týkajících se dané problematiky, je velice málo anebo že drobné poznámky jsou roztroušeny v nejrůznějších pracích tematicky docela jinak zaměřených, takže běžné dokumentačně bibliografické práci prostě uniknou. To znamená, že vyhledávání takových prací a poznámek zůstává vždy nedílnou součástí vlastní vědecké práce a že nemůže být svěřováno někomu dalšímu, kdo není na této vědecké práci bezprostředně zúčastněn. Je proto naprosto správná zásada, uplatňovaná v našem ústavě, že vědečtí pracovníci sami musejí číst i zpracovávat pro své účely veškerou potřebnou literaturu a tak si sami získávat přehled po pracích, týkajících se jejich aktuálního problému.

3. Tak dochází k tomu, že dokumentační úkoly jsou většinou redukovány na vysloveně pomocné, nízko kvalifikované práce, jako je styk s knihovnami, zajišťování cirkulací periodické literatury, často jen pouhé přepisování apod. Je ovšem pravda, že v žádném ústavě nejsou pouze vysoce kvalifikovaní vědečtí pracovníci, nýbrž také pracovníci mladší, kteří se teprve učí a jejichž úkoly nemají ještě tak prominentně samostatný, objevný, tvůrčí charakter. Tam by mohlo dokumentační oddělení spíše nabídnout své služby. Je však, myslím, dostatečně vidět, jak nesmyslné a přímo na hlavu postavené by bylo, kdyby se práce dokumentačního oddělení orientovala na pomoc právě těmto pracovníkům druhého řádu, nehledě už k tomu, že by tak oddělení na sebe bralo úkoly, na nichž se právě tito mladší pracovníci mají naučit vědecké práci.

4. Tím vším je způsobeno, že dokumentační oddělení ztrácí *raison d'être* jakožto oddělení, neboť tu nezbytnou práci, o níž jsem se zmínil, zastane dobře jediný poměrně nízko kvalifikovaný pracovník, anebo nutně nastává přesun v pracovní náplni celého oddělení. Tento přesun může jít ovšem různými směry. Nebudu tuto věc rozvádět obecně a ukážu situaci v našem ústavu.

5. Nejprve se stručně dotknu práce, která má charakter dokumentační, jak se tomu běžně rozumí. Tato práce spočívá především v tom, že je dokumentována vlastní vědecká činnost ústavu. V tom smyslu byl k našemu oddělení přičleněn i archiv ústavu, a do oddělení byl zařazen také fotograf, provádějící fotografickou dokumentaci vědeckých prací. Oddělení vede v evidenci veškeré vědecké, původní i souborné, referátové, populárně vědecké, tištěné i přednesené nebo

jenom rukopisně zpracované práce v ústavu vzniklé. Každým rokem připravuje k vydání sborník prací ústavu v ruském a anglickém jazyku, kde jsou zároveň uváděny stručné souhrny příslušných prací. Kromě toho oddělení vypracovalo a ustavičně doplňuje přehledy prací jednotlivých vědeckých pracovníků v ústavě zaměstnaných.

6. Na druhém místě stojí bibliografické zpracování některých zahraničních časopisů podle úmluvy s ÚZD. Vedle toho vědečtí pracovníci zpracovávají excerpta z některých prací podle svého uvážení a oddělení je přepisuje a rovněž dodává ÚZD.

7. Vedle této dokumentační činnosti v přísném smyslu slova plní naše oddělení řadu funkcí spíše knihovnických. Pečuje o cirkulaci časopisů, o styk s knihovnami a přísun literatury z jiných ústavů, je v písemném styku také s ústavu zahraničními, pečuje o výměnu časopisů za zahraniční. Přes to, že existuje velká knihovna SÚKL, která je k dispozici pro celý areál bývalého SZÚ, je nezbytno, aby ústav měl malou příruční knihovnu, o níž rovněž pečuje naše oddělení.

8. Těžiště práce dokumentačního oddělení našeho ústavu se však poněkud přesunulo a tak vedle všech uvedených prací se stalo úkolem oddělení zajišťovat filologicky úroveň ústavních publikací. V tom smyslu byl také prováděn výběr při přijímání nových pracovníků, u nichž byla všude požadována odborná kvalifikace filologické. Tak došlo k tomu, že v nejužší spolupráci se samotnými autory vědeckých prací překládají naši dokumentátoři práce, určené pro přednášení nebo k otištění v cizině, do ruštiny, angličtiny, němčiny nebo francouzštiny, že překládají rovněž souhrny prací do těchto jazyků, že překládají zvláště vyžádané podrobnější souhrny pro excerptové časopisy cizí, že překládají zprávy o výsledcích dílčích prací, které si vyměňují naši vědečtí pracovníci se zahraničními, a konečně že překládají i veškerou cizojazyčnou korespondenci našeho ústavu s ústavu zahraničními. Tato agenda je velmi rozsáhlá, ale právě v tom si dokumentační oddělení našlo své platné místo, které má vysoké nároky na kvalifikaci jeho pracovníků, ale které přispívá k ještě většímu uplatnění prestiže ústavu na mezinárodním fóru.

9. Pochopitelně jde ruku v ruce s touto prací i jazyková pomoc vědeckým pracovníkům, která je jenom rubem odborné pomoci, kterou poskytují vědečtí pracovníci pracovníkům dokumentačního oddělení při překladech odborných termínů.

10. Lze mít za to, že přesun těžiště pracovního programu dokumentačního oddělení, k jakému došlo v našem ústavu, není ovšem jediným možným řešením problémů, před nimiž stojí každý vedoucí vědecký ústav. Naším úmyslem však bylo ukázat, že sám fakt takového přesunu není věcí nahodilou a závislou snad na názorech vedení ústavu, nýbrž že k nějakému typu přesunu dochází a musí docházet nutně za podmínek, které jsem na počátku objasnil.